

HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71
HOLLAND FESTIVAL '71

Concentus Musicus

Amsterdam 22 juni 1971 20.15 uur, Noorderkerk
Den Haag 23 juni 1971 20.15 uur, Kloosterkerk

Concentus Musicus.

Leider: Nikolaus Harnoncourt.

In 1952 richtte Nikolaus Harnoncourt met enkele jonge musici uit de Wiener Symphoniker een ensemble op dat zich speciaal zou toeleggen op de uitvoering van oude muziek (van 1200 tot 1800). Pas vijf jaar later zou het eerste openbare concert plaatsvinden, terwijl vanaf 1958 in het weense Palais Schwarzenberg jaarlijkse concertreeksen zullen bewijzen met welk een historisch verantwoorde smaak de uitvoering van bekende, minder bekende en onbekende werken op originele instrumenten tot stand komt. Vanaf 1961 worden regelmatig buitenlandse concertreizen ondernomen.

Concentus Musicus
speelt op originele instrumenten uit de 18e eeuw.

Barokviolen	Jacobus Stainer, Absam 1665 Alice Harnoncourt Matthias Albanus, Bozen 1712 Walter Pfeiffer Klotz, Mittenwald 18e eeuw Peter Schoberwalter Barak Norman, London 1709 Wilhelm Mergl Jacobus Stainer, Absam 1677 Josef de Sordi
Barokaltviolen	Marcellus Hollmayr, Wien rond 1650 Kurt Theiner
Barokcello	Andrea Castagneri, Paris 1744 Nikolaus Harnoncourt
Violone	Antony Stefan Posch, Wien 1729 Eduard Hruza
Traversière	A. Grenser, Dresden, midden der 18de eeuw Leopold Stastny
Barokblokfluiten	M. Skowroneck, Bremen 1970 (copieën naar origineel) Jürg Schaeftlein Leopold Stastny
Cembalo	Herbert Tachezi

Programma

J. S. Bach (1685-1750)

1. Concert voor 2 violen en strijkers in d, BWV 1043
Vivace – Largo ma non tanto – Allegro.
2. Overture no. 1 in b, BWV 1067 voor fluit, strijkers en basso continuo.
Overture – Rondeau – Sarabande – Bourrée I, II – Polonaise en double – Menuet – Badinerie.

Pauze

3. Concerto voor cembalo en strijkers in d, BWV 1052
Allegro – Adagio – Allegro.
4. Brandenburgs Concert no. 4 in G, BWV 1049
Allegro – Andante – Presto.

Concert voor twee violen en strijkers in d, BWV 1043

Concerto's voor twee violen zijn een zeldzaamheid. Bach's concert is een voorbeeld in het genre: de partijen voor de twee solisten zijn op geen enkele plaats bedoeld om ijdele virtuositeit ten toon te spreiden; het spel van de twee violen is louter muziek. Terwijl het strijkersensemble hoofdzakelijk begeleidt, ontwikkelen de solisten in het eerste deel vanuit een fier en echt eerlijk hoofdthema een rijke fantasie in samenspel, wisselspel en variatiespel waarin fugatische en imitatie-vormen een belangrijke rol spelen. Van pure schoonheid is het tweede deel dat uit twee thema's is opgebouwd en dat een en al sereniteit laat uitstralen. Als bruisend contrast biedt het laatste deel in zowel zijn hoofdthema als zijn dynamische episoden het beeld van een evenwichtig opgebouwd muziekstuk waarin de solisten als gelijkwaardige partners bij het scheppingsproces worden betrokken.

Concentus Musicus

Concerto voor cembalo en strijkers in d, BWV 1052.

Dat Bach in Cöthen geen gelegenheid kreeg kerkelijke muziek te schrijven was de voornaamste oorzaak dat hij in 1722 solliciteerde naar de functie van cantor aan de Thomas-Schule te Leipzig; Joh. Kuhnau was overleden en men zocht naar een eersterangs opvolger. Het ambt werd hem schoorvoetend toevertrouwd, want eersterangs achtte men Bach echter niet. Naast deze functie, die hem afwisselende voldoening schonk, leiddde Bach ook een aantal jaren de Telemann-Verein waarvoor hij meerdere composities leverde.

Alhoewel Bach als de eigenlijke schepper beschouwd kan worden van de concerto's voor klavecimbel, moet wel benadrukt worden dat het – op een enkele uitzondering na – geen oorspronkelijke werken zijn, maar transcripties of bewerkingen van eigen vioolconcerten of die van andere componisten (Voor die andere componisten moet zoiets wel als een eer gezien worden!) Dat Bach als eerste het klavecimbel als soloinstrument gebruikte in samenspel met het orkest heeft verschillende redenen: het instrument was toen technisch pas op een peil gekomen dat het interessant genoeg maakte om als soloinstrument gebruikt te kunnen worden in een concerterend werk; het had zo diep wortel geschoten als continuo-instrument, dat het moeilijk onttrokken kon worden aan deze taak; in Duitsland tenslotte had men een bijzondere voorliefde voor toetsinstrumenten.

Bij bewerkingen van vioolconcerten blijkt duidelijk hoe Bach zijn stempel heeft gedrukt op de versie voor klavecimbel. Ook in het d-klein concerto is niet alleen de vioolpartij voor klavecimbel omgebouwd, de begeleidende partijen van het orkest zijn door hem verbeterd en gebracht op het niveau van zijn andere contrapuntische orkestwerken; de diverse partijen worden als onder- of tegenstem zelfstandig in het samenspel betrokken.

De viooltrekjes zijn niet vreemd in enkele passages van het eerste deel dat begint met een plechtig, enigszins tragisch éénstemmig motief. De eenklanksfiguur die het tweede deel in- en uitluidt is gebouwd op een septiemsprong die in zoverre karakteristiek is dat hij als basso ostinato, d.w.z. als vaste basstem gehandhaafd blijft waarboven een vioolmelodie in versierde ranken rustig voortbeweegt.

Alhoewel het laatste deel verwant is aan het eerste, is opvallend hierin de concerterende zelfstandigheid van de twee groepen, de klavecimbel en het orkest.

Ouverture no. 1 in b, BWV 1067, voor fluit strijkers en basso continuo Ouverture – Rondo – Sarabande – Bourrée I en II – Polonaise en double – Menuet – Badinerie

Vroeger kwam het vaker voor dat de naam Ouverture gebruikt werd voor een orkestsuite. De naam kwam dan overeen met het openingsdeel van het werk, terwijl bij Suite veel meer het accent gelegd wordt op de reeks van meest franse dansen die door de ouverture wordt ingeleid. Naar de solistische rol die de fluit vervult lijkt dit werk op een concerto voor fluit, doch deze concerterende en soliërende taak beperkt zich tot de middendelen van de Bourrée en de Polonaise, terwijl de Badinerie geheel gebouwd is op een virtuoze fluitsolo. Voor het overige is de fluit een stem in het geheel dat opent met een drie-delige franse ouverture (langzaam-snel-langzaam) waarvan het middendeel fugatisch is bewerkt.

Dan volgen een gracieus rondo geflankeerd door een ernstige sarabande. De bourrée krijgt een variant gevolgd door een krachtige polonaise met variatie, double genaamd. Een lieflijk menuet gaat aan de speelse badinerie vooraf.

Vierde Brandenburgs concert in G, BWV 1049 **Allegro – Andante – Presto**

Tot de 29 orkestwerken uit de Cöthen-periode behoren de zes Brandenburgse concerten, geschreven voor Graaf Chr. Ludwig von Brandenburg die tijdens een reis prins Leopold van Anhalt-Cöthen ontmoette, zich de kapelmeester Bach liet voorstellen en onmiddellijk daarop de bestelling aan de componist overbracht: 'Six Concerts avec plusieurs Instruments . . .'

Zij zijn verwant met het concerto grosso waarmede zij een solo-groep gemeen hebben.

Het vierde Brandenburgs concert is het vrolijkst en helderst van de serie. Het concertino (viool en twee fluiten) hebben in het eerste uitgebreide rondo-deel ieder hun eigen taak, aangepast aan hun technische mogelijkheden: de viool speelt de meest virtuoze passages terwijl de fluit, als blokfluit niet zo geperfectioneerd, zijn partij minder op het technische heeft afgestemd. Het opvallende darter ritme $3/8$ geeft de juiste achtergrond voor de fluiten die in de zuiver 18de eeuwse geest uiting moeten geven aan plezierige speelmuziek terwijl, zoals in het tweede deel Andante, het pastorale karakter het best door hen vertolkt kan worden.

In het Allegro beperkte het orkest zich tot een observerende rol bij het samenspel van de drie hoge solo-instrumenten; in het middendeel leeft het reeds veel meer mee met de gevoelswereld van het concertino. In het Presto geeft de fuga aanleiding tot een open samenspraak tussen orkest en concertino waarbij het stemmenweefsel soms toch nog ruimte laat aan ongebonden episodes voor het concertino, in het bijzonder de viool.

Holland Festival 1971

Eduard van Beinum stichting

Gratis concerten op 'Queekhoven' te Breukelen

- 15 juni, 14.30 uur Claude Helffer, piano
Werken van Berg, Boulez, Serocki, Messiaen
- 20 juni, 14.30 uur Mary Lindsey, sopraan
Felix de Nobel, piano
Werken van Berg, Nono, Strawinsky, Ravel,
Dallapiccola
Lotte Lenya is uitgenodigd voor een causerie
- 22 juni, 14.30 uur Gaudeamus Strijkkwartet
Werken van Berg, Marco, Lutoslawski
- 23 juni, 14.30 uur Lode Devos, tenor
P. Bartholomé, piano
Werken van Hindemith, Schönberg, Poulenc, Bartok,
Krenek
- 24 juni, 14.30 uur Siegfried Palm, cello
Werken van Hindemith, Penderecki
- 28 juni, 14.30 uur Ardito blaaskwintet
Werken van Escher, Stockhausen, Bruynel
- 30 juni, 14.30 uur Ursula en Heinz Holliger, harp en hobo,
A. Nicolet, fluit, J. Wyttenbach, piano
Werken van Milhaud, Zimmermann, Wyttenbach
- 1 juli, 14.30 uur Zie 30 juni.
Werken van Boulez, Berio, Takemitsu, Holliger en
Huber
- 2 juli, 14.30 uur Walter Boeykens, klarinet
Tan Crone, piano
Werken van Lutoslawski, Berg, Laporte
- 5 juli, 14.30 uur Alfons en Aloys Kontarsky, piano's
Werken van Strawinsky, Brown, Zimmermann
- 6 juli, 14.30 uur Slagwerkgroep Amsterdam
*Dit concert vindt niet plaats op 'Queekhoven' maar in
de Spiegelzaal van het Concertgebouw te Amsterdam.*
Werken van Kasimir, Serocki en Ohana.

Inlichtingen voor gratis plaatsen bij:

Cisca-Uitkrant, Stadsschouwburg Amsterdam, tel. 020-229011 of
229012, 'Queekhoven', Breukelen, 03462-1562